

Doeltreffend werken aan sportparticipatie

Uitgebreide samenvatting van de tussenevaluatie
van het Uitvoeringsplan Sport Rotterdam 2011-2014

Freek de Meere
Niels Hermens

Doeltreffend werken aan sportparticipatie

*Uitgebreide samenvatting van de tussenevaluatie van het
Uitvoeringsplan Sport Rotterdam 2011-2014*

Freek de Meere
Niels Hermens

Februari 2014

Inhoud

1	Tussenevaluatie	3
2	Het Rotterdamse Uitvoeringsprogramma Sport	4
3	Stand van zaken UP sport begin 2013	5
4	Kenmerken UP sport	10
5	Aanbevelingen	12
5.1	Beperk de doelstellingen en herformuleer de ambities	12
5.2	Denk minder aanbodgericht vanuit de sport	12
5.3	Een goede samenwerking met andere sectoren is noodzakelijk	13
5.4	Stel waar nodig individuele maatregelen bij	13
	Referenties	15

1 Tussenevaluatie

Het Rotterdamse Uitvoeringsprogramma Sport (UP Sport) 2011-2014 is op 8 maart 2011 door de Raad vastgesteld. Halfjaarlijks wordt aan de Raad een voortgang gemeld op de onderdelen van het UP Sport. Voor een aantal trajecten, zoals de Schoolsportvereniging en het Sportplusprogramma, vindt onderzoek plaats naar de gang van zaken en de opbrengsten. De directie Sport en Cultuur van de gemeente Rotterdam wilde aanvullend hierop inzicht in de wijze waarop de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma bijdragen aan het behalen van de algehele doelstellingen in het UP Sport. In dit document vatten we een analyse daarnaar samen. We formuleren aanbevelingen hoe het geheel doeltreffend uit te voeren en extra kansen te benutten. We doen dit op basis van een vorm van zelfevaluatie. De verschillende verantwoordelijken en een beperkt aantal mensen daarbuiten zijn gevraagd te reflecteren op het UP Sport en de concrete uitvoering ervan in de afgelopen periode. We hebben géén procesevaluatie of effectevaluatie uitgevoerd. Met al de verschillende maatregelen zou dat te omvangrijk zijn geworden.

2 *Het Rotterdamse Uitvoeringsprogramma Sport*

Doelstellingen

In de Sportnota Rotterdam 2016 en in het UP sport komen verschillende doelstellingen en opgaven aan de orde. De Sportnota Rotterdam 2016 stelt (p. 22 - 24):

“Rotterdam werkt aan een dubbele sportieve opgave: de stad maakt werk van de Nederlandse Olympische droom én zet sport en bewegen in als middel voor stedelijke opgaven... Met het oppakken van de sportieve dubbelopgave wil de stad bereiken dat Rotterdam in 2016 één van de bekendste sportsteden in Europa wordt. Binnen de Nederlandse sportcultuur die in 2016 op Olympisch niveau gebracht is, is Rotterdam dan hét voorbeeld. Dit doel wordt bereikt langs zes onderdelen, mogelijk het meest ambitieuze onderdeel is het verhogen van de sport- en beweegdeelname tot 70% onder alle Rotterdammers.”

In het collegeprogramma 2010 - 2014 wordt sport- en beweegdeelname centraal gesteld. We halen hieruit drie centrale doelen van het gehele sportbeleid van de gemeente. We houden rekening met het feit dat de Olympische Spelen in 2028 niet naar Nederland komen.

1. Het verhogen van de sport- en beweegdeelname. In 2014 moet 64 procent van de Rotterdammers van 6 jaar en ouder minimaal twaalf keer per jaar sporten en in 2016 70 procent.
2. Het sportimago van de stad moet nog beter worden; Rotterdam als hét voorbeeld binnen Nederland en één van de bekendste sportsteden in Europa.
3. Sport en bewegen worden als een middel gezien voor verschillende stedelijke opgaven. Het gaat om een betere gezondheid, betere onderwijsprestaties, meer veiligheid, een sterkere economie, een grotere aantrekkingskracht van de stad Rotterdam, en de attractiviteit van de wijken om te wonen, werken en verblijven.

UP Sport

Om de doelstellingen van de Rotterdamse Sportnota te bereiken, is een Uitvoeringsprogramma Sport opgesteld. Het Sportbeleid formuleert zijn ambities langs zes renbanen. Per renbaan zijn in het UP Sport verschillende maatregelen opgesteld. Het Rotterdamse UP Sport kent ook een tweetal procesmatige doelstellingen. Ten eerste moet er een evenwichtige verdeling zijn van maatregelen over de zes renbanen van de Sportnota 2016. Daarnaast moeten alle relevante externe partners worden betrokken. In het UP Sport wordt samengewerkt met veel partijen uit de stad, waaronder de stichtingen Rotterdam Topsport en Rotterdam Sportsupport, en de deelgemeenten.

Het UP Sport schetst voor de huidige bestuurlijke periode, die loopt van 2011 tot 2014, per renbaan de beoogde inzet, prestaties en effecten. In de begroting voor de periode 2011 tot en met 2014 is een budget van circa 20 miljoen euro opgenomen voor de uitvoering van het programma. De eerste maatregelen zijn in uitvoering genomen in 2011. In dat jaar is, vanwege een gemeentelijke verplichtingenstop, echter niet het gehele pakket van maatregelen gestart. In 2012 zijn wel alle maatregelen in uitvoering genomen. De ambities in de Sportnota hebben een doorloop naar 2016.

Het UP Sport kent een aantal concrete en meetbare doelstellingen, die per maatregel zijn beschreven en waarover halfjaarlijks aan de raad wordt gerapporteerd. De verschillende concrete doelen moeten direct of indirect bijdragen aan de algemene doelstellingen.

Beoordelingskader

In het vervolg kijken we naar de bijdrage van de maatregelen voor

1. Het verhogen van de sport- en beweegdeelname.
2. Het sportimago van de stad.
3. Sport en bewegen als middel voor verschillende stedelijke opgaven.

We kijken naar de vraag in hoeverre maatregelen hier direct of indirect aan bijdragen en - indien dit niet het geval is - welke potentie er aanwezig is om wel bij te dragen. We houden hierbij rekening met de financiële bijdrage vanuit het UP sport: indien die ontbreekt, past terughoudendheid in de beoordeling.

3 *Stand van zaken UP sport begin 2013*

In de Raadsrapportage UP sport november 2012 staat een overzicht van de voortgang van de verschillende maatregelen. Dit overzicht laat zien of de verschillende maatregelen op weg zijn hun doelen te bereiken. In dit hoofdstuk geven we aanvullende opmerkingen op basis van interviews met verantwoordelijken, een aantal buitenstaanders en kennis uit de literatuur. We geven een inschatting in hoeverre de verschillende maatregelen bijdragen aan de doelstellingen van het sportbeleid. Onderstaande nummering refereert aan de Raadsrapportage UP.

1.1 Uitbreiding Lekker Fit!

Lekker Fit! is een stevig, gestructureerd en effectief programma met een begroting van circa 10 miljoen euro, waarvan iets minder dan 10 procent afkomstig is uit het UP Sport. De doelstelling is dat het aantal Lekker Fit! scholen in 2014 met zes scholen is uitgebreid, van 88 Lekker Fit! scholen naar 94. Om deze doelstelling te bereiken is de bouw van nieuwe gymzalen noodzakelijk. In twee wijken, Hillesluis en Tarwewijk, komt een nieuwe gymzaal waardoor in ieder geval drie scholen Lekker Fit! kunnen worden. Over de bouw van twee andere gymzalen zijn nog gesprekken gaande.

De investering in de nieuwe gymzalen hebben indirect effect op de sportparticipatie: Als vervolgens zes scholen Lekker Fit! worden, kunnen potentieel 1.000 kinderen vaker gaan sporten.

1.2 Lekker Fit! 0-6 jaar + ouders

Met deze maatregel wordt de aanpak Lekker Fit! verruimd naar kinderen onder de 6 jaar en de ouders van kinderen tussen 0 en 4 jaar oud. Het doel is dat hiermee 5.000 mensen worden bereikt die meer gaan sporten. Tot maart 2013 zijn via tien Lekker Fit! kinderdagverblijven en zeven Lekker Fit! peuterspeelzalen 530 peuters en meer dan 1.000 kleuters bereikt.

De doelstelling dat in 2014 64 procent van de Rotterdammers sport is gericht op Rotterdammers van 6 jaar en ouder. Doordat deze maatregel is gericht op kinderen onder de 6 jaar heeft het hoogstens op termijn een positief effect op de sportparticipatie. Lekker Fit! is een Rotterdams programma dat landelijk bekendheid en aantrekkingskracht heeft. De verruiming naar een programma voor 0-6 jarigen en hun ouders kan ook landelijke bekendheid krijgen en daarmee bijdragen aan het sportimago van de stad Rotterdam: Lekker Fit! wordt nog steeds vernieuwd.

1.3 Schoolsportverenigingen bestaand

De doelstelling van deze maatregelen is om de 18 bestaande Schoolsportverenigingen te consolideren en 12 nieuwe Schoolsportverenigingen op te zetten, waarvan vijf in het voortgezet onderwijs (zie maatregel 1.4).

De Schoolsportverenigingen dragen direct bij aan de sportparticipatie van de Rotterdamse basis-schooljeugd. Daarnaast lijkt het erop dat leerlingen die sporten bij de Schoolsportverenigingen beter gaan presteren op school. Ook zijn er aanwijzingen dat leerlingen door de Schoolsportvereniging gezonder worden. Door de landelijke bekendheid in het sportbeleid heeft de Schoolsportvereniging direct positief effect op het sportimago van Rotterdam.

1.4 Schoolsportverenigingen Voortgezet Onderwijs

Het succes van de Schoolsportverenigingen en het feit dat de leeftijdsgroep 12 jaar en ouder minder vaak sport dan de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar, zijn aanleiding om óók te experimenteren met Schoolsportverenigingen in het voortgezet onderwijs.

De Schoolsportverenigingen VO dragen direct bij aan de sportparticipatie van Rotterdammers. De leerlingen die deelnemen aan de schoolteams gaan er (vaker) door sporten. Het effect op gezondheid,

onderwijsprestaties en andere gemeentelijke doelstellingen is nog onduidelijk, maar in het conceptplan is hier wel aandacht voor. Omdat het concept nog niet is uitontwikkeld, kan nog geen effect op het sportimago van Rotterdam worden verondersteld.

1.5 Sportcampus

De Sportcampus beoogt een cluster van moderne sportvoorzieningen en sportgerelateerde opleidingen te zijn. Momenteel bestaat deze maatregel nog vooral uit het ontwikkelen van plannen voor de herontwikkeling van het stadionpark. Voor deze maatregel zijn geen middelen vanuit het UP sport gereserveerd. Medio 2013 wordt besloten of de plannen voor de Sportcampus in gang worden gezet. Omdat deze maatregel nog bestaat uit plannen, is het nog niet mogelijk om te beoordelen wat de bijdrage van de Sportcampus is aan de sportparticipatie van de Rotterdammers, het sportimago van de stad en andere maatschappelijke doelen.

2.1 30 clubs helpen Rotterdam vooruit

In 2013 krijgen vijftien sportverenigingen ondersteuning van Rotterdam Sportsupport bij de ontwikkeling en uitvoering van maatschappelijke activiteiten. De maatschappelijke doelen, zoals participatie van bijzondere doelgroepen en het bevorderen van een gezonde leefstijl, worden vooral vanuit de sport gezien. Door de naam Sportplusvereniging weten maatschappelijke partijen uit de stad, zoals jeugdhulporganisaties, GGZ instellingen en de eerstelijnszorg bij welke sportverenigingen zij terecht kunnen als zij willen samenwerken met een sportvereniging. Het Sportplusprogramma geniet enige landelijke bekendheid.

Het is onwaarschijnlijk dat de Sportplusverenigingen op dit moment meer sportparticipatie tot gevolg hebben, anders dan de kleine aantallen die met de concrete projecten op de sportverenigingen worden bereikt. Belangrijker is het dat sport als middel voor ander gemeentelijk beleid wordt ingezet. Dat effect is op dit moment nog klein. Doordat partijen leren van de ervaringen kunnen op termijn wellicht grotere effecten worden bereikt. Het effect is indirect omdat het Sportplusprogramma op dit moment vooral is gericht op sportverenigingen voorbereiden en equiperen voor maatschappelijke activiteiten of het opvangen van specifieke doelgroepen. Hetzelfde geldt voor de landelijke uitstraling: die is vooralsnog beperkt.

2.2 Bewegkracht en landelijke bewegekuur

Bewegkracht Rotterdam is een netwerk van 28 partners, zoals directie Sport en Cultuur, GGD, Fysiotherapeuten, managers van huisartspraktijken en Achmea. Het wordt gecoördineerd door Zorgimpuls. De financiering is afkomstig vanuit GGD Rotterdam-Rijnmond. Het doel van de maatregel is de eerstelijnszorg te verbinden aan het sport- en beweegaanbod. De gedachte is dat mensen, hoofdzakelijk de in Rotterdam omvangrijke groep mensen met een lage SES die niet sporten en bewegen, door de eerstelijnszorg worden begeleid naar een sportaanbieder om zo ernstiger gezondheidsklachten te voorkomen.

Bewegkracht Rotterdam draagt nog weinig bij aan de sportparticipatie van de inwoners van de stad. Dit heeft verschillende oorzaken, die met een intensieve projectleiding overwonnen kunnen worden. Als de doorstroom naar sportaanbieders beter verloopt draagt Bewegkracht Rotterdam bij aan een beter gezondheid en voorkomt het mogelijk intensievere zorg (sport als middel). Omdat Bewegkracht Rotterdam een variant is op een landelijk programma, de Bewegekuur, draagt het niet bij het sportimago van de stad.

2.3 Buddyproject Challenge Sports

Challenge Sports is een re-integratiebedrijf voor jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Het Buddyproject richt zich op het door een topsporter begeleiden van jongeren uit achterstandswijken naar een sportvereniging. De doelstelling is dat dit jaarlijks gebeurt met 750 jongeren. Volgens de gegevens van Challenge Sports zijn in 2012 843 jongeren via het Buddyproject lid geworden van een sportvereniging.

Deze maatregel zorgt er voor dat meer jongeren gaan sporten. Daarnaast zet Challenge Sports sport direct in als middel in re-integratietrajecten van jeugdigen. Het bedrijf heeft binnen het eigen werkveld landelijke bekendheid, maar het draagt niet bij aan het sportimago van de stad Rotterdam.

2.4 Onderzoek effecten sport + meting targets

Vanuit deze maatregel worden diverse onderzoeken en een leerstoel (internationaal sportrecht) bekostigd. Een leerstoel draagt op zichzelf niet bij aan het bevorderen van sportdeelname. Monitoring en onderzoek dragen wel in potentie bij aan innovatie, conceptontwikkeling en het scherp houden van uitvoerders en beleidsmakers. Indirect zou het dus effect op de sportparticipatie kunnen hebben. In principe kan het onderzoek bijdragen aan de uitstraling van de stad, maar of een dergelijk effect zich nu voordoet is niet bekend.

3.1 Sportinitiatieven deelgemeenten

Deze maatregel maakt het voor deelgemeenten mogelijk financiële ondersteuning te krijgen bij de opzet en uitvoering van nieuwe sportinitiatieven. Het gaat bijvoorbeeld om de programmering rond de aanleg van een Krajicek sportveld in Prins Alexander, de opening van een Jeu de Boulesbaan in Kralingen Crooswijkbaan en het project Scoren op Zuid in Charlois. Het is niet bedoeld als vervanging van maatregelen die deelgemeenten eerst zelf financierden.

Het lijkt erop dat de sportparticipatie wel wordt verhoogd door de maatregelen, maar dat door anderen zoveel andere initiatieven worden genomen dat de potentie van de maatregel beter benut kan worden. Als de wens om deze maatregelen via deelgemeenten te laten verlopen vervalft, kan wellicht meer massa worden gemaakt via een stedelijke aanpak ook met meer landelijke uitstraling. Op dit moment draagt de maatregel niet bij aan het imago van Rotterdam als Sportstad.

3.2 Sport en bewegen voor ouderen

Via gerichte promotie en met specifiek beweegaanbod voor ouderen wordt geprobeerd de niet bewegende ouderen aan het sporten en bewegen te krijgen. In eerste instantie is hierbij ingezet op het bieden van beweegactiviteiten aan senioren die betrekkelijk eenvoudig te bereiken zijn.

Met deze maatregel worden vooral ouderen bereikt die al sporten en bewegen. Daardoor draagt het nauwelijks bij aan het verhogen van de sportparticipatie onder Rotterdammers, wel aan het bieden van sport- en beweegmogelijkheden voor ouderen die hiernaar op zoek zijn. Als niet-bewegende ouderen gaan sporten is het ook een middel om kwalen zoals dementie uit te stellen, maar voorlopig is hier dus nog geen sprake van. Sport- en beweegactiviteiten voor ouderen dragen niet bij aan het sportimago van de stad.

3.3 Sport voor gehandicapten

Sport op Maat wordt verzorgd door Rotterdam Sportsupport en heeft twee kerntaken. Het is een helpdesk voor individuele hulp en vragen over sportaanbod voor gehandicapten, en er vindt ondersteuning plaats van sportverenigingen om gehandicapten een goed sportaanbod te kunnen doen.

Sport op Maat draagt direct bij aan de sportparticipatie van Rotterdammers. Het is daarnaast een middel om de participatie van specifieke doelgroepen te vergroten. Zij kunnen er, mits er goede begeleiding is, zelfvertrouwen opdoen en hun gezondheid verbeteren (sport als middel). Andere steden, waaronder Utrecht, nemen het over. Het lijkt er dus op dat het direct bijdraagt aan het sportimago van de Stad.

3.4 Herijking van het reguliere aanbod

Er gaan geen middelen uit het UP sport naar de herijking van het reguliere sportaanbod. Het gaat om drie pilots “regie in de wijk.” Er is intern een inhoudelijk stuk beschikbaar dat de inzichten uit de herijking beschrijft, inclusief de lessen die daaruit te trekken zijn. Het inhoudelijke stuk lijkt relevant voor het hele UP sport.

3.5 Regulier aanbod Sportsupport

Rotterdam Sportsupport ondersteunt de sportverenigingen in de gemeenten op organisatorisch en maatschappelijk vlak. De financiering hiervoor komt vanuit de directe S&C en is geen specifiek onderdeel van het UP Sport.

3.6 Jeugd sportfonds

Door het Jeugd sportfonds worden in Rotterdam kinderen van 4-17 jaar oud uit gezinnen met een inkomen tot 120 procent van het minimuminkomen financieel ondersteund bij het betalen van de contributie en het aanschaffen van benodigdheden om te sporten. De verwachting van het UP is dat jaarlijks ongeveer 4.000 kinderen hiervan gebruik zullen maken. In 2012 waren dit er 2.512. Het is de bedoeling dat het Jeugd sportfonds in de toekomst meer geld uit de samenleving weet te werven.

Het is aannemelijk dat een gedeelte van de kinderen zonder het Jeugd sportfonds niet had gesport. Het draagt dus direct bij aan het verhogen van de Sportparticipatie. Er is geen direct effect op de andere doelstellingen.

4.1 Sportevents

Onder de noemer *sportevents* in het UP sport valt een grote variatie aan sportevenementen. Jaarlijks wordt vanuit deze maatregel het beoogde aantal van 4 (extra) NK's en EK's naar de stad gehaald, waaraan side-events worden gekoppeld. Bij het Rotterdamse topsportevenementenbeleid gaat het om zowel nationale en internationale topsportevenementen als om kleinere breedtesportevenementen en side events (laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten voor Rotterdammers rondom een topsportevenement). Het doel van deze specifieke maatregel is dat inwoners van de stad kennis maken met sport. Daarnaast is er een link met citymarketing en de binnenstad.

Er is op dit moment geen aanwijzing dat Breedtesportevenementen en side events bijdragen aan de sportparticipatie van Rotterdammers. Er blijkt namelijk geen verband tussen het plaatsvinden van topsportevenementen en sportparticipatie. Als tijdens of na een sportevenement de sportdeelname toeneemt, is dat vaak een korte termijn effect en zijn het vooral de mensen die als bewegen die meer gaan sporten. Verder is bekend dat de kans op een positief effect van topsportevenementen op sportparticipatie het grootst is bij onbekende sporten en bij sporten met een goede organisatie en infrastructuur (Van Bottenburg e.a. 2012). Over de invloed van side events op het sportimago van steden is nog weinig bekend. Grootschalige breedtesportevenementen, zoals de Rotterdam Marathon, dragen wel bij aan het sportimago van de stad.

4.2 Stedelijke infrastructuur: topsportvoorzieningen

Er gaan geen middelen uit het UP Sport naar deze maatregel. Een groot deel van de topsportvoorzieningen wordt ook gebruikt voor breedtesport (maatregel 4.3).

4.3 Basisinfrastructuur deelgemeenten/breedtesportvoorzieningen

Vanuit het UP Sport zijn geen middelen beschikbaar voor deze maatregel.

4.4 Particuliere initiatieven

Vanuit het UP Sport zijn er geen middelen beschikbaar voor deze maatregel. Wel is het belangrijk dat duidelijk is welke initiatieven tot stand komen met andere financiering, zoals de Sportimpuls of fondsen.

5.1 Topsportevenementen

Het reguliere aanbod van Rotterdam Topsport en de sportevenementen wordt maar voor een beperkt deel uit het UP Sport gefinancierd. Bij de jaarlijks terugkerende topsportevenementen, zoals bijvoorbeeld het CHIO en het ABN AMRO tennistoernooi, ondersteunt Rotterdam Topsport met advisering, de promotie (city marketing), de communicatie, het betrekken van het Rotterdamse bedrijfsleven en sponsoring van het evenement. Bij eenmalige topsportevenementen heeft Rotterdam Topsport een grotere rol. De doelstelling van dertig topsportevenementen is in 2011 en 2012 ruimschoots behaald.

De aanwezigheid van topsportevenementen draagt bij aan het (top)sportimago van de stad Rotterdam. De maatregel draagt ook bij aan de economie van de stad via extra hotelovernachtingen. Het helpt waarschijnlijk niet in het verhogen van de sportparticipatie onder Rotterdammers (Van Bottenburg e.a. 2012).

5.2 Talentencentra en samenwerking sportbonden

In de talentencentra krijgen talenten in groepsverband extra trainingen en workshops, bijvoorbeeld over voeding. In 2012 waren er in totaal 9 talentencentra, waaronder 4 nieuwe: roeien, dressuur, handbal en basketbal. In 2011 werden in deze talentencentra 220 talenten en topsporters begeleid, in 2012 waren dit er ondanks de extra centra 221 (Rotterdam Topsport, 2013).

De talentencentra bieden jeugdigen met sporttalent de mogelijkheid dit talent te benutten. Dit is belangrijk voor deze individuen. Als dit leidt tot meer Rotterdamse topsporters kan dit leiden tot een beter sportimago van de stad. De talentencentra dragen niet direct bij aan de doelen verhogen van de sportparticipatie en sport als middel.

5.3 Ondersteuning topsportverenigingen

Rotterdam Topsport ondersteunt 15 topsportverenigingen waarvan wordt verwacht dat de helft van de 'teams' (team of individuele sporter) van deze topsportverenigingen bij de top 6 van Nederland eindigt. In 2012 zijn in totaal 22 teams ondersteund door Rotterdam Topsport. Vanuit het UP Sport gaat hier ook geld naar toe.

Rotterdamse topsportverenigingen die presteren op hoog niveau dragen bij aan het sportimago van de stad. De doelen sportparticipatie en sport als middel worden met deze maatregel niet bereikt. Wel stimuleert Rotterdam Topsport de topsportverenigingen tot maatschappelijke betrokkenheid. Dit betreft hoofdzakelijk de organisatie van sportactiviteiten, zoals clinics.

6.1 Communicatie t.b.v. sportimago Rotterdam

Deze maatregel heeft niet op zichzelf tot doel sportparticipatie in de stad of het sportimago van de stad te stimuleren. Deze renbaan lijkt vooral faciliterend voor de andere maatregelen, zonder zelf direct of indirect effect te sorteren. In deze maatregel zit meer potentie dan er nu uit wordt gehaald. Die potentie zit niet alleen op het verbeteren van het sportimago, maar ook op beide andere doelen.

4 *Kenmerken UP sport*

Het Rotterdamse UP Sport kenmerkt zich door véél doelstellingen, wisselende ambities, een aanbodgericht karakter en een complexe omgeving waarin de doelstellingen moeten worden bereikt. We zetten dit hieronder beknopt uiteen.

Véél doelstellingen

Het UP sport is gebaat bij een vereenvoudiging van de doelstellingen. In principe wordt via een veelheid aan maatregelen gepoogd de sportparticipatie van de bewoners te verhogen en het sport-imago van de stad te verbeteren. Dit is belangrijk vanwege de neveneffecten op andere zaken, zoals de gezondheid van inwoners en de leefbaarheid van de stad. Echter, dit laatste is eerder een legitimatie van het beleid dan een doel waar via het UP Sport apart naar wordt gestreefd. Wel kunnen specifieke maatregelen (zoals Challenge Sport) anderen sectoren verleiden sport als middel te gebruiken. Daarbij is het van belang dat de sport zo georganiseerd is dat het specifieke doelgroepen kan opvangen en dat het klimaat waarin de sport plaatsvindt sociaal veilig is. Alleen dan kunnen met sport de verwachte maatschappelijke doelen worden bereikt. De procesdoelen zijn slechts relevant voor zover ze bijdragen aan de bovengenoemde hoofdoelen.

Een wisselende ambitieniveau

De verwachting dat 70 procent van de Rotterdammers in 2016 sport is ambitieus en in feite heeft Rotterdam zich hiermee een ambitieuzer doel gesteld dan NOC*NSF. De doelstelling het sportimago van de stad te verbeteren en sport als middel in te zetten voor andere stedelijke opgaven zijn niet meetbaar gemaakt en daarmee minder ambitieus. Voor het onderdeel 'sport als middel' is het de vraag op welke manier precies ambities moeten worden verwoord. Als ze vooral succesvol moeten zijn in het verbeteren van de sportparticipatie en het sportimago is geen aparte doelstelling nodig. Een doelstelling als de veiligheid van de stad te vergroten is een brug te ver: buiten de sociale veiligheid op de sportplekken zelf is het niet de verantwoordelijkheid van de sport. De ambities zouden zich moeten richten op het zorgdragen dat die andere sectoren daadwerkelijk de potenties van sport en bewegen benutten én om het verzorgen van de juiste randvoorwaarden daarvoor.

Een aanbod vanuit de sport

Niet alle Rotterdammers worden met het huidige sport- en beweegaanbod bereikt. Gesprekpartners pleiten voor én een beter aanbod (zowel accommodaties als programmering), én betere benadering van doelgroepen (social marketing), én een betere toegankelijkheid van het aanbod (database/web-site). Dit geheel wijst op een aanbodgerichte wijze van werken. Daar is op zich niks mis mee, er zijn goede concepten uit voortgekomen. Echter, als de ambitie is dat mensen meer sporten en bewegen dan dient de primaire focus te liggen op de oriëntatie van de niet sportende mensen. Er ontbreekt in (de uitwerking van) het UP sport een duidelijk inhoudelijk verhaal waarmee niet-sporters en niet-bewegers in actie zouden kunnen komen. Binnen het UP sport wordt een visie gericht op de denkbeelden van niet-sporters ontwikkeld in maatregel 3.4 herijking. Dit lijkt nog weinig concrete verbinding te hebben met de overige maatregelen in de renbanen.

Bij imagoverbetering zien we geen duidelijk model van waaruit bewust aan het betere sport imago van de stad wordt gewerkt. Er wordt bij de gesprekspartners bijvoorbeeld niet gedacht in doelgroepen of in noodzakelijke randvoorwaarden om onderdelen van een imago te kunnen verbeteren. We zien dat het UP sport ook voor deze doelstelling vooral uitgaat van het eigen aanbod aan (top)sport evenementen. Dat heeft er natuurlijk ook toe geleid dat Rotterdam sportstad van Europa en van Nederland is geweest. En dat dit doorwerkt naar bedrijfsleven en bonden is op zichzelf geloofwaardig. Maar dat wil niet zeggen dat alle potentie wordt benut.

Een complexe omgeving

Rotterdam kent vele directies en onderdelen daarvan en een groot aantal deelgemeenten. Er is een enorm aantal verschillende sportclubs, er zijn veel organisaties als zorg- en welzijnspartijen zijdelings betrokken bij het sportbeleid en er is uiteindelijk een grote verscheidenheid aan Rotterdammers. Dit veld is complex, en het UP sport biedt een beperkt aantal sturingsmogelijkheden: twee enthousiaste mensen in een zorgorganisatie over de mogelijkheden van sportparticipatie maken nog weinig verschil voor een hele organisatie. De omgeving verandert ook nog behoorlijk. In deze situatie is de jaarlijks beschikbare 6 miljoen euro voor het UP sport zeker een factor van betekenis, maar voor het geheel niet allesbepalend. Dit is ook te zien in het huidige uitvoeringsplan. Er wordt gebruik gemaakt van andere financiers en er wordt samenwerking gezocht. Het aansturen van andere geldstromen kan wellicht nog explicieter. Anderen - in de eerder genoemde voorbeelden onderwijs, jeugd, SOZAWE en de GGD - kunnen helpen de sportdoelstellingen te behalen.

5 *Aanbevelingen*

De tussentijdse evaluatie heeft de bedoeling mee te denken en niet de verschillende maatregelen door te lichten op hun doelbereiking. Dit laatste gebeurt al in de raadrapportages over het UP Sport. Wel zoeken we naar een grotere doelmatigheid van de aanpak voor de komende periode en kijken welke kansen nog niet worden benut. We geven met vier aanbevelingen de richting aan.

5.1 *Beperk de doelstellingen en herformuleer de ambities*

Het huidige UP sport kent teveel doelstellingen. Als er teveel doelen op het speelveld zijn geplaatst kun je wel eenvoudig scoren, maar is het de vraag in welk spel dat dan eigenlijk plaatsvindt. In feite wordt serieus werk gemaakt van het verhogen van de sportparticipatie van Rotterdammers en het verbeteren van het sportimago van de stad. We bevelen aan het daarbij te houden.

De procesdoelstellingen zijn slechts relevant als ze de sportparticipatie helpen verhogen of het sportimago helpen verbeteren. Voor de doelstelling van het UP Sport om sport als middel te gebruiken voor het bereiken van diverse sociaal maatschappelijke collegedoelstellingen geldt hetzelfde. Indien sport kan helpen in het bereiken van bijvoorbeeld een betere gezondheid of een veilige wijk, dan moet die sportinzet aangestuurd worden vanuit de betreffende sectoren. Alle activiteiten die door anderen worden ondernomen op dit vlak, helpen de sportparticipatie te verhogen en het sportimago van de stad te verbeteren. Het blijft daarmee zeer relevant maatregelen te nemen om die anderen te verleiden vaker sport als middel in te zetten (zie onder 3).

De verwachting dat 70 procent van de Rotterdammers in 2016 sport is ambitieus. In feite heeft Rotterdam zich vanwege de moeilijke uitgangspositie een hogere ambitie gesteld dan de landelijke. Tegelijkertijd is de doelstelling om het sportimago van de stad te verbeteren niet meetbaar gemaakt en daarmee automatisch minder ambitieus. En bij het sportimago is de uitgangspositie juist beter dan die van andere steden. We bevelen aan de ambities betreffende de sportparticipatie naar beneden bij te stellen, maar er wel volop aan te blijven werken. Het sportimago van de stad dient een ambitieuze doelstelling te krijgen en daadwerkelijk gemeten te worden.

5.2 *Denk minder aanbodgericht vanuit de sport*

Sportparticipatie dient meer gezien te worden als vrijetijdsbesteding van mensen. Bewegen en sporten kan voor Rotterdammers aantrekkelijker worden gemaakt. Daarbij kan gedacht worden aan bekende determinanten voor beweeggedrag van verschillende doelgroepen. Dus structureel inzetten op het verleiden tot sportparticipatie en bewegen aantrekkelijk maken. Binnen het UP Sport (maatregel 3.4 Herijking) zijn de nodige inzichten beschikbaar:

“Mogelijkheden met een meer recreatief karakter, vrijblijvende deelname, met een lagere intensiteit, aangepast aan de gezondheidsstatus, met een lagere drempel, beter aansluitend bij het huidige leefpatroon, dichtbij huis, gericht op ontspanning en ontmoeting en tegen een aantrekkelijke prijs zijn elementen waar een verbeterd aanbod zich op deze non participanten kan richten. Zeker voor ouderen is het prestatieve element minder relevant. Sociale contacten, amusement en beleving zijn elementen die wel meer tot de verbeelding spreken.”

Het verdient aanbeveling te achterhalen hoe diverse groepen non participanten in beweging te krijgen. Binnen het UP sport is een visie gericht op de denkbeelden van niet-sporters ontwikkeld in maatregel 3.4 herijking. Dit heeft nog weinig concrete verbinding met de overige maatregelen in de renbanen. Het is zaak de ontwikkelaars van de visie mee te laten denken met het gehele UP sport.

5.3 *Een goede samenwerking met andere sectoren is noodzakelijk*

Het verhogen van de sportparticipatie en het verbeteren van het sportimago van Rotterdam lukt beter als anderen helpen jouw doelstellingen te behalen. Partijen in andere sectoren - op sociaal-maatschappelijk, economisch, ruimtelijk en welzijnsgebied - moeten sport en bewegen als middelen zien om hun doelstellingen te behalen. Om de sportparticipatie te verhogen en het sportimago te verbeteren moet dus zorg gedragen worden dat die andere sectoren daadwerkelijk de potenties van sport en bewegen meer zien en benutten.

Deze opgave zit al ingebakken in het huidige UP Sport. Ten eerste wordt de sportsector voorbereid op de omgang met bijzondere doelgroepen als er daadwerkelijk meer vraag komt. Het gaat dan om sportverenigingen en sportaanbieders, sportvoorzieningen en niet-formele sportruimte. Maatregelen als de Sportplusverenigingen en het bouwen van sportzalen voor Lekker Fit! spelen hierop in. Ten tweede wordt hieraan gewerkt door de ontwikkeling van concepten als Challenge Sports en Sport op Maat. Ze kunnen aantonen op welke wijze sport en bewegen bij kunnen dragen aan verschillende sociaal maatschappelijke doelstellingen en onder welke condities.

Indien gesignaleerd wordt dat andere sectoren het moeilijk vinden concepten te bedenken en organiseren dient een expliciet aanbod voor conceptontwikkeling te worden gedaan aan die andere sectoren. Partijen die sport willen gebruiken als middel voor het bereiken van hun doelstellingen een extra steun in de rug geven ligt hierbij voor de hand. Dat zou nu bijvoorbeeld bij Beweegkracht kunnen gebeuren. Doe dit vooral op plekken waar grote aantallen mensen bereikt kunnen worden. Het is bijvoorbeeld belangrijk om huisartsen, verpleegkundigen of het informele netwerk van ouderen of mensen met overgewicht de verbinding te laten leggen met sport- en beweegaanbieders. Gebruik buurtsportcoaches om vanuit sectoren als zorg, jeugd en maatschappelijke opvang met sport- en beweegaanbieders te gaan samenwerken. Maak afspraken met werkgevers dat zij hun werknemers meer laten bewegen en sporten. Zorg dat in Rotterdam de openbare ruimte sportinclusief wordt ingericht, wat ook uitstekend kan werken voor het sportimago van Rotterdam (www.stimuleringsfonds.nl/content/lay/i_023/Layout_22.pdf). Het aanbod concepten te ontwikkelen zou tijdelijk moeten zijn, omdat uiteindelijk anderen de verantwoordelijkheid hebben. Bij Challenge Sports is dat bijvoorbeeld de directie Werk en Inkomen. De opbrengst op termijn is een hogere sportparticipatie en - bij nog meer werkzame concepten - een nog beter sportimago.

5.4 *Stel waar nodig individuele maatregelen bij*

Kijken we met bovenstaande bril naar de individuele maatregelen uit het UP Sport zoals besproken in het derde hoofdstuk, dan is een aantal categorieën te ontdekken. Allereerst zijn er maatregelen die prima passen. Dit zijn de maatregelen die direct en indirect bijdragen aan een hogere sportparticipatie en een beter sportimago van Rotterdam.

- Schoolsportverenigingen bestaand
- Schoolsportverenigingen nieuw
- Sport voor mensen met een beperking
- Jeugdsportfonds
- Sportevents
- Topsportevenementen

Bij de uitontwikkelde concepten is niet veel verbetering van rendement te verwachten. Investeren in extra schoolsportverenigingen op basisscholen heeft bijvoorbeeld alleen zin als de spreiding over de stad nog niet op orde is. Bij de nieuwe schoolsportverenigingen in het voorgezet onderwijs is de potentie voor groei sterker aanwezig, maar moet eerst verder geëxperimenteerd worden. Bij Sport op Maat is zinvolle groei mogelijk omdat er nog wachtlijsten zijn, terwijl doelgroepen die geacht worden meer te bewegen nog ondervertegenwoordigd zijn. Het is echter te duur om hier vol op in te zetten. Bij het Jeugdsportfonds kan het rendement omhoog door ook andere financiers te zoeken. Het organiseren van nationale en intern (top)sportevenementen blijft bijdragen aan het sportimago van de stad, waarvoor geldt hoe meer hoe beter.

Vervolgens zijn er maatregelen die bijgestuurd kunnen worden doordat er meer potentie in zit dan er nu uitgehaald wordt. Het betreft

- Sportinitiatieven deelgemeenten
- Herijking
- Sport en bewegen ouderen
- Beweegkracht
- Onderzoek effecten sport
- Communicatie

Voor sportinitiatieven deelgemeenten zal gezocht moeten worden naar minder losse ‘vrijblijvende’ initiatieven. Daarbij dient de blik explicieter gericht te zijn op een grotere massa en op beweging. De inzichten uit de herijking zullen een plek moeten krijgen in het gehele UP sport. De potentie van Sport en bewegen voor ouderen en Beweegkracht is groot maar samenwerking is moeilijk door de vele verschillende partijen. Hier kan tijdelijk meer verantwoordelijkheid worden genomen om door te zetten. Het onderzoek naar de effecten van sport zal expliciet ingezet kunnen worden om initiatieven te professionaliseren en om andere sectoren te laten zien wat de sport voor hen kan betekenen, en op welke manier. Communicatie dient meer expliciete doelstellingen te krijgen op het verbeteren van het sportimago en ook niet vrijblijvend te adviseren over sportparticipatie: hoeveel gaat die participatie omhoog door de goede communicatie?

Ook zijn er maatregelen die als voorbeeld kunnen gelden voor andere sectoren, maar waarbij het de vraag is hoe lang ze via een Uitvoeringsprogramma Sport betaald moeten worden. Het gaat dan om uitbreiding Lekker Fit! en Challenge Sports.

Tot slot zijn er voorwaarde scheppende maatregelen waarvan indirect of wellicht op termijn de vruchten geplukt kunnen worden. De bouw van sportzalen voor uitbreiding van lekker fit! en de realisatie van de Sportcampus levert pas op termijn een hogere sportparticipatie op. De aanwezigheid van sterke sportverenigingen met maatschappelijke ambities, zoals de Sportplusverenigingen is een voorwaarde voor de sport om een serieuze samenwerkingspartner te kunnen zijn voor partijen uit andere sectoren. En talentencentra en topsportvoorzieningen kunnen niet ontbreken in een stad die een uitstekend sportimago in de sportwereld wil hebben.

Referenties

Bottenburg, M. van, Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S. & Romijn, D. (2012). De maatschappelijke betekenis van topsport. Literatuurstudie in opdracht van het Ministerie van VWS. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Gemeente Rotterdam (2013) Raadsrapportage UP Sport // 2012. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Rotterdam Topsport (2013). Jaarverslag 2012 Rotterdam Topsport. Rotterdam: Rotterdam Topsport.

Colofon

Opdrachtgever	Gemeente Rotterdam
Auteurs	Dr. F.B.J. de Meere N.J. Hermens, MSc
Omslag	Ontwerppartners, Breda Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-90-5830-640-1

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2014. Eerste druk.
Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Het Rotterdamse Uitvoeringsprogramma Sport (UP Sport) 2011-2014 is op 8 maart 2011 door de Raad vastgesteld. Halfjaarlijks wordt aan de Raad een voortgang gemeld op de onderdelen van het UP Sport. De directie Sport en Cultuur van de gemeente Rotterdam wilde aanvullend hierop inzicht in de wijze waarop de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma bijdragen aan het behalen van de algehele doelstellingen in het UP Sport. De verschillende verantwoordelijken en een beperkt aantal mensen daarbuiten zijn gevraagd te reflecteren op het UP Sport en de concrete uitvoering ervan in de afgelopen periode. In dit document vatten we een analyse daarnaar samen.

